

ปฏิรูปตำรวจ

ประชาชนนอนมรักตำรวจ – ตำรวจนอนมรักประชาชน

ประเวศ วะสี

จะทำอะไรให้มีพลัง ต้องเริ่มด้วยความฝันใหญ่

เจ้าชายสีหัตถะมีจินตนาการใหญ่ว่า “มนุษย์พันทุกซ์ได้” แต่ไม่ทรงมีความรู้
ดังที่ไปลองผิดลองถูกอยู่ ๖ ปี แต่จินตนาการใหญ่ก่อให้เกิดฉันทะวิริยะอย่างแรงกล้าที่
จะแสวงหาความรู้มาทำให้สำเร็จ

สัมพันธภาพใหม่

ในการประชุมเรื่องปฏิรูประบบยุติธรรมคราวหนึ่ง ชาวบ้านที่ฉะเชิงเทรากลุ่มที่ทำงาน “ความยุติธรรมชุมชน” พาสมาชิกมาเล่าเรื่องในกลุ่มสมาชิกความยุติธรรมชุมชนมีตำรวจด้วย ชาวบ้านรักตำรวจมาก และตำรวจก็รักชาวบ้าน เพราะเป็นสัมพันธภาพทางราบ

ในสัมพันธภาพทางดิ่ง หรือสัมพันธภาพเชิงอำนาจ ผู้คนจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีความไม่ถูกต้อง และมีความบีบคั้นมาก เป็นทุกขสัมพันธ แต่ในความสัมพันธ์ทางราบที่เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ หรือเรียกว่ามีความเป็นชุมชน ผู้คนจะรักกันมาก มีความสร้างสรรค์และมีความสุข จิตแพทย์อเมริกันที่ชื่อ Scott Peck ใช้คำว่ามีความสุขประดุจบรรลุนิพพาน ความสัมพันธ์ทางราบ จึงเป็นสุขสัมพันธ

ในโครงสร้างทางดิ่ง ชาวบ้านจะเกลียดตำรวจ แต่ในโครงสร้างทางราบที่ตำรวจเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชาวบ้านจะรักตำรวจมาก ดังที่เล่ามาข้างต้น

การสร้างอนาคตประเทศไทย ต้องคำนึงถึงสัมพันธภาพใหม่

ระบบความยุติธรรมและความปลอดภัยที่มีฐานกว้าง

ระบบความยุติธรรมภาครัฐที่รวมศูนย์ในแนวดิ่ง อันได้แก่ ตำรวจจับ - อัยการส่งฟ้อง - ศาลตัดสิน เป็นภาระหนักแก่ทุกฝ่าย ตำรวจก็ทำงานไม่ไหว อัยการก็ทำงานไม่ไหว ศาลก็ทำงานไม่ทัน คดีค้างคั่งใช้เวลานาน การที่ทุกฝ่ายยอมรับภาระหนักเกิน ต้องทำงานรีบเร่ง ย่อมกระทบต่อคุณภาพ และในระบบความยุติธรรมทางดิ่งเช่นนี้ ราษฎรที่ยากจนยากที่จะได้รับความเป็นธรรม เพราะจะเอาเวลาและเงินทองที่ไหนมาสู้คดี

ชุมชนเป็นระบบการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ซึ่งดำรงอยู่ช้านานถึง ๑๐,๐๐๐ ปี ในระบบชุมชน หลายฝ่ายช่วยกันดูแลเรื่องความเป็นธรรม เช่น เพื่อนบ้าน ผู้เฒ่า ผู้แก่ พระ ครู ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน แต่เมื่อรัฐรวมศูนย์อำนาจ เอาหน้าที่ต่างๆ ที่ชุมชนเคยทำไปให้ระบบรัฐทำ ภาระก็ท่วมท้นทำไม่ไหว และทำไม่ได้ไม่ดี เมื่อก่อนหากจะมีกรณีความขัดแย้งในชุมชน กลไกในชุมชนก็จะทำงาน แต่เมื่อชุมชนหมดบทบาทลง มีอะไรนิดหน่อยก็ต้องไปฟ้องตำรวจ เป็นเช่นนี้ทั้งประเทศ ตำรวจจะทำงานไหว และทำให้ดีได้อย่างไร

ในการคิดปฏิรูประบบตำรวจ ต้องควบไปกับการปฏิรูปให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งให้สามารถจัดการตนเองมากที่สุด ลดภาระของอำนาจส่วนกลาง ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งน่าจะจัดการเรื่องของตนเองไปได้เกือบทั้งหมด รวมทั้งเรื่องความยุติธรรมและความปลอดภัย

ยามของชุมชนก็คือตำรวจของชุมชนนั่นเอง แต่รับผิดชอบต่อชุมชนมากกว่า เพราะกินเงินเดือนค่าจ้างจากชุมชน ถ้าไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ปล่อยให้มีการลักขโมย ชุมชนก็จะปลดออก เปลี่ยนผู้ทำหน้าที่เสียใหม่ ในขณะที่ตำรวจที่ขึ้นกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะต้องเอาใจ ผบ.ตร. มากกว่าเอาใจชุมชน

ฉะนั้นควรให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการเรื่องความปลอดภัยของตนเอง โดยทุกชุมชนเป็นชุมชนปลอดภัย ทุกตำบลเป็นตำบลปลอดภัย ไม่มีการข่มขืน ฆ่า จี้ ปล้น โดยจัดให้มีอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่นที่มีคุณภาพ ไม่มีการข่มขืน ฆ่า จี้ ปล้น โดยจัดให้มีอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่นที่มีคุณภาพเป็นผู้ดูแลตรวจตราตลอดเวลาทุกพื้นที่

การดูแลความปลอดภัยของตนเองโดยชุมชนท้องถิ่น จะลดภาระตำรวจลงได้เป็นอันมากควรลดภาระที่ไม่จำเป็นของตำรวจลงให้มากที่สุด โดยให้คนอื่นทำงานที่ไม่จำเป็นต้องใช้วิชาชีพตำรวจ

ตำรวจควรมีเงินเดือนสูงกว่าอาชีพอื่น

ที่ประเทศญี่ปุ่นอาชีพต่างๆ จะมีรายได้ใกล้เคียงกัน แต่ตำรวจจะมีเงินเดือนสูงกว่า เพราะต้องพิถีพิถันคัดเลือกเป็นพิเศษ

คนที่จะเป็นตำรวจต้องผ่านการคัดเลือกเป็นพิเศษ และได้รับการฝึกอบรมอย่างดีที่สุด
ให้มีความสามารถและความรับผิดชอบสูง

มีความเป็นวิชาชีพ (professional) ที่สามารถป้องกันและระงับความรุนแรง โดยใช้สันติวิธีอย่างมากที่สุด สามารถจับกุมผู้ทำผิดกฎหมายโดยไม่เลือกหน้า ดำรงความเป็นอิสระ มีเกียรติ และมีศักดิ์ศรี ไม่มีใครมาใช้อิทธิพลสั่งให้ทำการโดยอคติได้

ตำรวจต้องส่งเสริมสนับสนุนระบบความปลอดภัยที่ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในความยุติธรรมทางราบ หรือความยุติธรรมชุมชนที่กล่าวถึงข้างต้น โดยวิธีนี้ประชาชนจะถนอมรักตำรวจ และตำรวจจะถนอมรักประชาชน ตำรวจจะมีความสุข ไม่ตกอยู่ในความบีบคั้นจนมีการฆ่าตัวตายด้วยจำนวนมากอีกต่อไป

เพื่อให้ตำรวจในแต่ละจังหวัดมีความเป็นอิสระ มีเกียรติ และมีศักดิ์ศรี ไม่มีใครมาสั่งซ้ายหันขวาหัน หรือให้ทำการโดยมิชอบ จึงควรมีการปกครองตนเอง โดยมี **สำนักงานคณะกรรมการตำรวจจังหวัด** เป็นผู้ดูแล โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการแบบพหุภาคีอย่างเหมาะสมงบประมาณมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลควรออกกฎหมายเพิ่มสัดส่วนงบประมาณท้องถิ่น เพื่อความเข้มแข็งของท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ

โดยที่ตำรวจควรมีอิสระ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้โดยไม่มีอิทธิพลมาสั่งซ้ายหัน ขวาหัน หรือทำการโดยมิชอบ ตำรวจจึงไม่ควรมีการจัดการองค์กรแบบกองทัพ เพราะตำรวจไม่ใช่กองทัพ ถ้ามีการจัดองค์กรรวมศูนย์แบบกองทัพ จะทำให้การเมืองเข้ามาอยู่กับตำรวจ และตำรวจเข้าไปเล่นการเมือง ไม่สามารถดำรงความเป็นธรรมได้

การตำรวจจึงควรมีความเป็นอิสระ กระจายอำนาจมีวิชาการสูงทำงานโดยเป็นภาคีกับชุมชนท้องถิ่นและสังคม

ในแต่ละจังหวัด จึงควรมีสำนักรงานคณะกรรมการตำรวจเป็นผู้ดูแล ดังกล่าวข้างต้น

ในส่วนกลางมราสำนักงานคณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ ไม่รวมศูนย์บริหารตำรวจทั่วประเทศ แต่ทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ

เชิงวิชาการนั้นผู้ที่จะเป็นตำรวจต้องได้รับการฝึกอบรมดีที่สุด และมีวิชาการที่จะใช้ในการสืบสวนสอบสวน และป้องกันอาชญากรรมอย่างดีที่สุด หน้าที่เชิงนโยบายนั้นต้องใช้สติปัญญาอย่างสูงสุด ที่จะทำให้ระบบตำรวจทั้งประเทศสามารถอำนวยความยุติธรรม ความเป็นธรรม และพิทักษ์สันติราษฎร์ได้อย่างแท้จริง มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่รักของประชาชน

ประเทศไทยมีโครงสร้างอำนาจมาก แต่โครงสร้างสมองน้อย

การปฏิรูปประเทศไทยที่สำคัญคือปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ

โดยกระจายอำนาจไปสู่ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรในพื้นที่ ส่วนกลางปรับตัวจากการใช้อำนาจสั่งการ มาเป็นกลไกทางสมอง นั่นคือทำหน้าที่เชิงนโยบายและวิชาการ ซึ่งได้ผลมากกว่าไปใช้อำนาจบริหารโดยไม่จำเป็น แต่เสียประโยชน์มากกว่าเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง

การปฏิรูปตำรวจในครั้งนี้ จึงควรคำนึงถึงการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรในพื้นที่ และปรับบทบาทส่วนกลางให้มาทำหน้าที่สร้างความเข้มแข็งทางนโยบายและทางวิชาการ